

f) Vozatajská škola kadetní v Praze spojena jest s kadetní školou pro pěchotu.

4. Válečná škola střelecká pěstovati má nauku o zbraních (ručních) a o střelení theoreticky i prakticky; sídlo její jest v Mostu nad Litavou po čas odbývaných tam kursů a po skončení jich dotud, dokud nezahájí se opět ve Vídni. Válečná škola střelecká podléhá prostřednictvím »inspektora armádní školy střelecké« říšskému ministerstvu války. Posluchači školy této jsou naddůstojníci pěchoty, myslivců, jízdy, technických oddělení, námořnictva válečného a obou zemských obran; za pobytu na účelišti tomto mají se dotyční důstojníci vzdělati za učitele nauky o zbraních a střelení pro trupy i pro školy vojenské; vzdělání nabývá se teorií a cvičením ve střelbě.

5. Škola válečná (viz tento čl.).

6. Vojenská jízdárna.

7. Vojenský zvěroléčebný ústav (viz čl. »Zvěrolékaři«).

IV. Ženské vychovávací ústavy jsou:

1. vychovatelny pro dcery důstojníků v Hernalsu a v Šoproni; jich účelem jest vzdělati dcery důstojníků za veřejné učitelky nebo soukromé vychovatelky. (Ústav v Hernalsu má 4 nižší a 2 vyšší třídy, každá třída rozstupuje se ve 2 ročníky; šoproňský ústav sestává ze 3 tříd; počet chovanek jest v onom ústavu 160, v tomto 70).⁹⁾

2. Vychovatelny pro dcery vojínů v Szathmáru a v Erdberku ve Vídni; v ústavech těchto vychovávají a učí se dcery vojínů pro služby chův a kuchařek. Nadační místa určena jsou manželským dcerám vojínů, kteří jsou dle první třídy ženati a aktivně slouží; za jistých podmínek mají na nadační místa nárok i dcery po vojínech a dcery patentálních invalidů.

V. Správa škol vojenských.

Nejvyšší správu veškerých shora vzpomenutých ústavů vede říšské ministerstvo války, jemuž též bezprostředně podřízeny jsou. Ve všech pak školách vojenských opatřuje velitel (generál nebo štábní důstojník) správu a dohled na vyučování, na pořádek služební i domácí. Učiteli jsou důstojníci, duchovní profesori, auditoři, vojenští lékaři a vojenští zvěrolékaři.

VI. Podmínky přijetí.

Na školách vojenských jsou:

1. místa erární (úplně bezplatná nebo polobezplatná);

2. místa nadační (z nadací státních, zemských nebo soukromých zřízená). Místa úplně bezplatná a polobezplatná erární udílí císař k návrhu říšského ministerstva války, nadační místa státní, zemská nebo soukromá dle návrhu ministerstva zemské obrany. Místa za plat udílí říšský ministr války. Všeobecné podmínky přijetí jsou (pokud jde o osobu uchazeče): rakouské nebo uherské občanství státní (cizozemci potřebí mají nejvyššího povolení), tělesná způsobilost jak pro výchovu vojenskou, tak i pro příští služby v poli, uspokojivé mravné chování, určité maximální stáří, potřebné předběžné vzdělání, konečně závazek konati prodlouženou službu presenční. Celkový počet chovanců jest pro každou jednotlivou školu přesně stanoven a nesmí se překročiti.

Šlechta.

Šlechta požívala až do r. 1848 v Rakousku velmi značných výhod, byla prosta větší části břemen a byla účastna zvláštních privilegií (výsad);

jmenovitě měla přednostní právo na určité úřady, právo na zvláštní příslušnost soudní, přednost před stavem měšťanským a selským, pokud se týče, všech vojenských i civilních úřadů. Když r. 1848 v dědičných zemích rakouských bylo zavedeno konstituční zřízení, tu bylo šlechtě mnoho práv a privilegií, jimiž byl stav občanský poškozován, odňato a zavedena zásada úplné rovnoprávnosti s ostatním občanstvem státním. Podle základních zákonů státních ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z. platí pro všechny příslušníky království a zemí v říšské radě zastoupených jen jediné všeobecné rakouské státní právo a všichni občané státní jsou před zákonem sobě rovni (čl. 1 a 2 cit. z.); všem přísluší stejné právo, zastávají úřady státní. Všichni státní občané bez rozdílu jsou povinni službě vojenské a břemenům státním se podrobiti.

Ještě podnes dělí se šlechta, právě jako dříve, na dvě kategorie: na vyšší a nižší šlechtu. Ke šlechtě vyšší počítají se knížecí rody bývalých říšských stavů (Colloredo-Mannsfeld, Dietrichstein, Lobkowitz, Metternich, Schwarzenberg, Khevenhüller, Schönborn, Windischgraetz). Vyšší šlechta zahrnuje tedy všechny dříve souverenní rody a rodiny mediatisované t. j. bezprostředně říšské moci podrobené; vyšší šlechta jest representována mužskými členy jednotlivých rodin (agnaty), jimž sice rodinné jmění náleží, avšak změny v podstatě jeho smějí podniknouti jenom na základě usnesení rodiny a jsou-li tu okolnosti zákonem předpokládané (viz čl. Fideikomis). Přes to přece má státoprávní postavení vyšší šlechty ještě dnes velikou důležitost. Státní zájem konstituční (ústavní) monarchie vyžaduje protitlaku živlů konservativních naproti svobodnému zastoupení lidu. Tak spatřujeme zvláštní postavení šlechty:

a) v říšské radě, záležející v tom, že se vynikajícím rodům udílí dědičné členství v panské sněmovně;

b) v zemském zastupitelstvu, kdež nacházíme (odděleny) skupiny velkostatků svěčenských. Také se čím rozdílněji mezi starou a novou šlechtou. Stará šlechta jest ta, kteréž práva stavovská již v nepamětných dobách udělena byla, kdežto nová šlechta teprve v novějších, nebo nejnovějších časech původ svůj má. Ze starší doby pochází ještě říšská šlechta (říšská hrabata, říšští baroni, říšští rytíři, kteří ještě nyní tohoto titulu užívají) a šlechta alianční. Alliančního šlechtictví docházejí ony rodiny, které se sbratřily, vešedše spolu se svolením panovníkovým ve smlouvu o dědičné sbratření.

Císaři přísluší výhradně právo šlechtictví udělovati a toto právo, koruně příslušící, jest ústavou uznáno (čl. 4 st. zák. ze dne 21. prosince 1867). Šlechtictví uděluje se diplomem; za udělení složití se musí taxa, která podle následující stupnice se vybírá: za stav knížecí 12.600 zl., za stav hraběcí 6300 zl., za stav baronský 3150 zl., za stav rytířský 1575 zl. a za prosté šlechtictví 1050 zl. (viz Taxy). Císař má právo šlechtictví udělit s prominutím taxy. Bývalá ustanovení jednotlivých stanov řádových, podle kterých udělení řádu opravňuje ku povýšení do stavu šlechtického, jsou nyní již zrušena.

Mezi šlechtou rozeznávají se tyto stupně: vévoda, kníže, hrabě, falckrabě, markrabě, starohrabě (Altgraf), svobodný pán, baron, rytíř šlechtic z, a pouze »z« s predikátem. Jenom stav knížecí, hraběcí a baronský jest oprávněn užívati korun jako erbovního odznaku; forma těchto odznaků jest pro každý stupeň šlechtický přesně ustanovena. Členové

stavu rytířského a prostého stavu šlechtického směji na svém erbu nositi jenom kuklu s korunou. Erbovní pláště přísluší z pravidla jenom stavu knížecímu (výn. ze dne 5. března 1877 č. 54, časop. »Zeitschr. f. Verw.« str. 63). Ačkoli základními zákony státními ze dne 21. prosince 1897 byly všechny výsady jednotlivých tříd státních příslušníků zrušeny, tož přece honosí se rakouská šlechta ještě celou řadou práv stavovských.

I. Výsady, jež šlechta si ještě dnes osobuje, jsou tyto:

1. Právo přibíratí ke jménu rodovému ještě predikát šlechtický a zároveň právo požadovati, aby i ostatní lidé je tímto predikátem vyznamenávali.

2. Právo voliti si určitý erb a užívati ho. Šlechtický erb (pozůstávající ze štítu, přílbicí nebo korunou zdobeného) smí jen ten si osobovati, kdo jest k tomu oprávněn diplomem šlechtickým, listem erbovním, anebo nějakou zákonnou listinou (dv. dek. ze dne 26. července 1833 č. 13.735).

3. Možnost ucházeti se o prebendy a místa u jednotlivých kapitol kanovnických (kapitola olomoucká).

4. Nárok na přijetí do určitých nadačních ústavů pro šlechtice jistých kategorií (ústavy šlechtičen).

5. Nárok na nadace a zaopatření, při nichž se vyžaduje, aby žadatel byl majetníkem šlechtického erbu rakouského, po případě, aby měl šlechtický erb určitého stupně.

6. Jenom osoby šlechtické mohou dosáhnouti u dvora hodnosti komořího a stolního.

7. Právo na zřízení rodinných svěřenstev (fideikomisů).

8. Jen šlechtické domy, které jsou říšské moci bezprostředně podřízeny, jsou oprávněny s arciknížaty resp. arcikněžnami legitimní sňatky manželské uzavíratí.

9. Hlavy knížecích říšských rodin, jimž byla svrchovaná moc odňata, požívají titulu »Jasnost«, hlavy pak říšských hraběcích rodin titulu »Osvícenost«. Osvobození od vojenské služby, jež uděleno bylo členům rodin říšské moci přímo podřízených, jest ústavou a základními zákony státními zrušeno (rozh. říš. soudu ze dne 1. května 1874 č. 55). Řád zlatého rouna může podle stanov řádových jenom osobám staré, bezúhonné šlechty býti udělen; řád sv. Štěpána udílí se z pravidla rovněž jenom šlechticům.

II. Ostatní práva šlechticů:

1. Manželka jest oprávněna osobovati si šlechtictví svého manžela, jelikož sdílí s ním práva jeho stavu.

2. Manželské dívky dosahují šlechtictví svého otce a jeho erbu, poněvadž mají podíl nejenom na osobních, nýbrž na všech právech své rodiny a svého stavu, kdežto dívky nemanželské nemají žádného nároku na šlechtictví svých rodičů.

3. Dítě adoptované podrží šlechtictví své vlastní rodiny. Přejí-li si zvolitelé, aby jejich vlastní šlechtictví a jejich erb na zvolence přešel, musí se k tomu účelu vyžádati dovození od panovníka. Jest radno jenom tehdy přistoupení ke přenesení šlechtictví, když se mohou zvolitelé a dle okolností i zvolenec takovými zásluhami vykázati, které jsou s to, aby udělení šlechtictví odůvodňovaly. Vymření mužského pokolení některé rodiny šlechtické musí úřad pozůstalostní zemské vládě oznámiti.

III. Uplatnění nároku na šlechtictví.

Ministerstvu vnitra přísluší rozhodovati o sporných nárocích na šlechtictví; kdo nárok na šlechtictví přivéstí chce ku platnosti, musí nejdříve tyto nároky listinami odůvodniti; důvod ten nabude jenom tehdy platnosti, dokáže-li se, že nahodilými událostmi (ohněm, povodní atd.) ztratily se listinné doklady o původu, jež se k této záležitosti vztahovaly, při čemž se nároky na šlechtictví také dvěma bezúhonnými svědky (pamětníky) doložiti mohou, kteřížto svoje údaje přísahou musí stvrditi.

IV. Práva cizozemské šlechty v zemích našich.

1. Šlechta cizozemská smí užívati v zemích našich oněch predikátů, k jakým jest ve své vlasti oprávněna. Pochybuje-li se o tom, jest povinností každého cizozemského šlechtice, aby dokázal, že oprávněnost jeho jest platně odůvodněna.

2. Také šlechtě cizozemské může se dostati hodností dvorních, jako ku př. hodnost komořího atd.

3. Rakouští státní příslušníci mohou nabyti šlechtictví zahraničního, jestliže dosáhnou za zvláště pozoruhodných poměrů nejvyšší povolení, aby směli zahraničné šlechtictví přijati a ho užívati. Tím ovšem nenabývají žádných jiných práv, než která jsou spojena se šlechtictvím cizozemským (dekr. dv. kanc. ze dne 12. června 1838, pol. sb. z. 66 č. 77).

V. Osobování si šlechtictví může se buď:

1. Se strany trestního soudu stihati, osobuje-li si někdo šlechtictví za tím účelem, aby se domáhal nespravedlivého prospěchu, aby někomu na jmění nebo na jeho právech škodu způsobil, nebo aby někoho ke škodlivému jednání svedl; v tomto případě má se osobování si šlechtictví trestati jako podvod.

2. Osobuje-li si někdo šlechtictví nikoli s podvodným úmyslem, tu přísluší politickému, zemskému úřadu, aby vinníku trest vyměřil. Věci tohoto úřadu jest také, aby uvážil, zda si někdo přednosti a titul šlechtický neprávem přivlastňoval, nebo zda-li listinami, jež od něho byly předloženy, osobované a pohledávané šlechtictví není skutečně doloženo.

3. Vyšetřování a potrestání osob vojenských, jež si šlechtictví osobovaly, přísluší generálním velitelstvím (oběž. dvor. rady vál. ze dne 13. června 1829 č. 735). Kdyby z vyšetřování, podniknutého generálním velitelstvím na jevo vyšlo, že přivlastňování si šlechtictví jeví se u obžalovaného jakožto přečin podvodu, tedy se musí státi potřebné opatření, aby byl obviněný vojenským soudem odsouzen dle hodností a jurisdikce, ke které přísluší.

VI. Ztráta šlechtictví.

1. Je-li zločinec ke smrti, nebo do těžkého žaláře odsouzen, tedy jest rozsudku připojiti, že ztrácí šlechtictví; avšak ztráty této doznává vinník sám, tedy ani jeho manželka, ani děti, jež byl před vynesením rozsudku zplodil (§ 27 ad a) tr. z.).

2. Osoby vojenské, které byly odsouzeny ke smrti provazem, ztrácejí šlechtictví pro svoji osobu. Byl-li nad některým cizozemským šlechticem takový rozsudek vynesen, má v ten smysl zníti, že odsouzený pro svoji osobu pozbyl uznání svého šlechtictví v c. a kr. vojsku, jakož i ve všech zemích korunních; ztráta tato však nestíhá ani manželky ani dítek, jež byly zplodeny před prohlášením rozsudku (§ 45 ad b) voj. tr. z.).

3. Neoprávněné vystěhování se za hranice mělo dříve rovněž za následek ztrátu šlechtictví: jelikož však nyní podle základních zákonů státních jest vystěhování podmíněno toliko splněním povinnosti branné, nenastává v tomto případě nyní již ztráta šlechtictví. Čekanectví na fideikomis, jenž byl pro některou šlechtickou rodinu zřízen, pomíjí, jakmile čekavec šlechtictví ztratil (rozh. nejv. s. dv. ze dne 23. ledna 1884 č. 14.669).

VII. Poplatky.

Žádosti za udělení, potvrzení nebo přenesení stupně šlechtického podléhají kolkovému poplatku za 1 arch 5 zl., za každý další 50 kr. Šlechtické diplomy, jimiž se šlechtictví udílí, potvrzeje, nebo přenáší, podléhají poplatku 1 zl. za každý arch.

Špeditor (Zasílatel).

I. Pojem.

Špeditor čili zasílatel obstarává po živnostensku zasílání zboží vlastním jménem a na cizí účet. Oddíl IV. obchodního zákonníku (čl. 379 až 389) jedná o špedici. Avšak těchto ustanovení jest také tehda užití, jestliže kupec, jehož obyčejné zaměstnání obchodní nezáleží ve špeditorství, po různu špedici obstarává (čl. 388 obch. z.). Podle toho však jednotlivé převzetí špedičního příkazu neobchodníkem není obchodem a nelze je tedy též podle obchodního práva posuzovati.

II. Právní postavení špeditorovo.

1. Špediční příkaz může se na trojí způsob prováděti:

a) Špeditor obstarává zasílání zboží povozníky nebo plavci, používaje jich dopravních prostředků,

b) nebo zasílá zboží po třetích osobách, avšak na dopravních prostředcích, jež sám na svůj účet byl najal (čl. 383 obch. zák.), nebo

c) provede dopravu zboží sám; ale tu jest podnikatelem dopravy a jeví se v tom případě (i špeditorem i povozníkem zároveň (čl. 385 obch. zák.).

2. Špeditor je kupcem, jehož činnost po živnostensku provozovaná jest obchodem; platí tudíž úplně o špeditorovi nejen zvláštní předpisy IV. oddílu, nýbrž i normy v druhé části prvního oddílu obsažené (čl. 278—316). Špeditorství náleží do kategorie obchodu komisionářského, a jest tudíž jen druhem (species) tohoto; všeobecně má tedy špeditor — nehledě k citovaným čl. 278—316 pokud obchodní zákonník nevytýká speciálních ustanovení — totéž postavení jako komisionář.

III. Jednotlivé obchody špeditorovy záležejí:

1. v přejímání a

2. v uschování zboží, které se má odeslati.

Ale jest sporno, zdali chování zboží pouze na účet osob třetích, aniž bylo k další dopravě přejato, jest považovati za špedici čili nic. Rozh. ze dne 28. října 1885 č. 12.407, časop. »Ger. Halle« r. 1886 č. 25, pokládá takové uložení zboží za smlouvu schovací podle občanského zákona posuzovanou a podotýká, že složení svršků u špeditora nezpůsobuje špedici a že v tomto případě nelze užití čl. 387 obch. z. resp. čl. 375 obch. z., ježto zde není ani komisionářského obchodu po smyslu čl. 360 obch. z., ani špeditorství vedle čl. 379 obch. z., nýbrž obchod o schování, který jest posuzovati podle o. o. z. a při němž nedopouští se užití norem obch.